

A 324/2020. (VII. 1.) Korm. rendeletben foglaltak alapján

Javaslat a
CIKTA JUH
Tolna Megyei Értéktárba történő felvételéhez

KÉSZÍTETTE:

Kernerné K. Erzsébet

Szendi József

Nagydorog, 2021. 08. 29.

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:
Nagydorogi Értéktár Bizottság
2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Kernerné Kovács Erzsébet	Szendi József
Levelezési cím: 7044 Nagydorog Klapka u. 6.	7044 Nagydorog Görgei u. 27.
Telefonszám: 70 418 3347	30 377 3390
E-mail cím: k681216@freemail.hu	szendijozsef27@gmail.com

kernernekovacserszebet@gmail.com

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: cikta juh

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:

☒ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☐ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☒ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye: Nagydorog Szenes legelő

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

települési tájegységi megyei külhoni magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

A cikta juh a középkorban széles körben elterjedt juh fajta volt. Hajdan egész Dél-Németországban egészen fel a Rajnáig, dél felé Olaszországig, kelet felé Alsó és Felső-Auszrián át Bohámián keresztül Magyarorszáig megtalálható volt. A Magyarországra került Cikta juh az európai parlagi juh fajták közül a hazánktól nyugatra, észak-nyugatra elterjedt típusának, a Zaupelschafnak máig fennmaradt leszármazottja. A kiinduló fajta a XVIII. században több hullámban került be az országba, hozták a német betelepülők és hozatták a birtokosok az itteni juhoknál finomabb gyapja miatt. Ezeknek a dél-német és még előttük a morva juhoknak az elterjedésével vált általánossá a birka szó, ami megkülönböztette őket a magyar juhoktól. Később a merinóval való átkelesztés nyomán

létszámában ez a parlagi fajta is visszaszorult, legtovább Baranya és Tolna megyében maradt fenn, főképp a sváb lakosságnak köszönhetően. Ebben a két megyében még a II. világháború után is tízezres számban volt fellelhető az akkor már ciktaként vagy sváb juhként is emlegetett fajta. A szövetkezetekben található egyedeket merinókkal keresztezték, így amikor 1974-ben rendeletet hoztak az őshonos fajták megmentésére, pár tucat egyeddel kellett újraindítani a tenyésztést.

A magyarországi őshonos fajták közül a legkisebb populációval rendelkező fajta. Mivel létszáma kicsi és gazdasági haszna nincs, ezért ez a legveszélyeztetettebb juhajtáink közé tartozik. A létszámára és elterjedésére hatással volt az, hogy a fajta tartása egy nemzetiséghez, a svábokhoz kötődött.

A cikta régen évente kétszer nyírták, mert gyapja gyorsan és hosszúra nőtt./**1. sz melléklet/** Gyapjából háziipari termékeket készítettek.

A cikta gyapjából készítették az asszonyok a vastag zoknit a „fuszeklit”, az ujjasokat, a kesztyűket, valamint a sváb kézművesek jellegzetes papucsát, a „pacs kert” is.

Az Országos Állattenyésztési Felügyelőség gyűjtötte össze a még fellelhető cikta küllemű egyedeket az egykori sváb tenyésztőtől Nagydorog Bezzegpusztai telepére. A merinóhatást kiküszöbölték a fajtából, és így nagy értékű állomány jött létre.

A Nagydorogi Szenes-legelőn a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság egy állattartó telepet működtet. A telepen a cikta juh legnagyobb hazai állományát tenyésztik. A cikta juh a török uralmat követően a betelepített németajkú lakossággal került hazánkba. Elsősorban Tolnában és Baranyában volt elterjedt. A dél-dunántúli svábajkú falvak jellegzetes fajtája. Innen ered a fajta másik neve: tolna-baranyai sváb juh

A fajtát 1974 óta állami felvásárlással és összegyűjtéssel zárt tenyészetben tartották. A rendszerváltás idején állami tulajdonban (Szekszárdi Állattenyésztési Vállalat) lévő nagydorogi állomány Vértestolnára a Tisch család tulajdonába került. 2004 májusában a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság vásárolt a Tisch családtól 62 cikta egyedet. 61 anyaállattal és 1 kossal indult a tenyésztés 2004 őszén. 2011 szeptemberében már 253 anyával és 6 kossal került kialakításra hat hárem, jelenleg mintegy 350 anya állat található a Nemzeti Park Igazgatóság tenyészetében. Az Igazgatóság a nagydorogi telepén törzstenyészetben tartja, és jó eredménnyel tenyészt a fajtát. A 74. Országos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Kiállításon az őshonos juhajták kategóriában az I. helyezést, míg a 75. OMEK-en III. helyezést ért el az Igazgatóság a bemutatott jerkéivel. /3. sz. melléklet/

Jelenleg az országos szinte megközelítően 900 anyaállat van, mely 12 kisebb létszámú törzstenyészetben található, jellemzően magántenyészetekben Győr- Moson - Sopron, Veszprém, Somogy, Nógrád és Heves megyékben. A többi állomány a Duna Dráva Nemzetipark tulajdonát képezi.

A cikta az a juhajtá, amelynek a legnagyobb és legtisztább állománya Magyarországon található. Tartásának célja kettős. A génmegőrzési cél szolgálja az őshonos fajta genetikai képességének megőrzését, eredeti genetikai varianciájuk fenntartását. Másik fontos cél a vagyonekezelés. A fajta fontos szerepet tölt be a védett gyepterületek természetvédelmi kezelésében. Jelenleg a Dél-Mezőföldi Tájvédelmi Körzet Nagydorogi Szenes-legelőjét „kezelik” a juhok. /2.sz. mellékletek/

A cikta a rackához hasonlóan a kisebb juhajták közé sorolható. Az anyák általában szarvatlanok, de a kosok egy része is. A szarvált egyedek a merinó fajtáéhoz hasonló, de könnyebb, csigás szarvat viselnek. Marmagasságuk 58–60 cm. Az anyák testtömege 30–45 kg, a kosoké 45–60 kg között változik. /4. sz. melléklet/

A testet hosszú fürtű, durva, fehér színű gyapjú fedi.

A fej aránylag kicsi, a homlok lapos és keskeny, az orrhát az anyáknál egyenes, a kosoknál domború. A fülek tölcészerűen sodrottak, keskeny, hegyes, vízszintesen álló kagylót viselnek. A csontozat finom, a lábszárak feltűnően vékonyak. A farok (kurtítás nélkül) a csánkig ér.

A fej és a lábak fehér színű rövid szőrrel borítottak, a körmök és a szarvak viaszszárgák, a bőr pigmentmentes. A testet tincsekbe alácsüngő gyapjú fedi (kevertgyapjas juhajtá). A fejet kivéve (kivéve a hátulsó határ egy ujjnyi szélességét), a fület és a lábakat könyöktől és térdtől lefelé nem fedi gyapjú. /5.sz. melléklet/

A gyapjú színe fehér, a tincsek hossza 20-24 cm. A cikta juh tincses gyapjájának minősége B/C és C/D finomságú. Az átlagos finomság 27-35 mikron, de előfordul 16-20 mikron finomságú, és 60-70 mikron durvaságú is. Bélyagtartalmú szálak a tincses szerkezetű bundában is csak ritkán fordulnak elő. A kifejlett anyák gyapjúsúlya évi egyszeri nyírásnál 1,5-2 kg, a kosoké 2,5-3,5 kg. A tisztaság magas, 65-70%.

6.Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

Magyarországi története a törökök kiűzése után kezdődött, a 18. században, amikor az elnéptelenedett területekre német ajkú lakosságot telepítettek, s a betelepülők hozták magukkal háziállataikat, köztük a cikta is. Elterjedésének fő területe Dél-Dunántúl volt, innen ered másik neve, a *tolna-baranyai sváb juh*. Állományának létszáma a mezőgazdasági állattenyésztés megváltozásával és a merinófajták térhódításával drámaian lecsökkent. Az Országos Állattenyésztési Felügyelőség nagydorogi telepére összeszedte a környékből a még föllelhető cikta küllemű egyedeket az egykori sváb tenyésztőktől, így kezdődött a fajta megmentése.

Első feladat a merinós beutések kiküszöbölése volt, s hosszas tenyésztői munka eredményeként létrejött egy aránylag nagy tisztaságú és homogén állomány.

Ma a fajta tenyésztését a Magyar Juh és Kecsketenyésztő Szövetség irányítja és ellenőrzi. Eredeti hazájában, Németországban a cikta teljesen kipusztult, s ez külön fontosságot ad a magyarországi állománynak. A fajtának ma már gazdasági haszna nincs, tartásának elsődleges célja a génmegőrzés, legfontosabb feladat a veszélyeztetett fajta tulajdonságainak, eredeti genetikai variációjának megőrzése, illetve a fajta biztonságos fennmaradásához szükséges populáció elérése, fenntartása.

A régi magyar háziállatok az emberi munka évszázados eredményei. Történelmi múltunkhoz tartoznak, nemcsak az állattenyésztés történetéhez, hanem a teljes magyar történetiséghez is. Hozzá tartoznak a magyar tájhoz, részei nemzeti identitásunknak, őshonos állataink ma is élő, eleven örökségünk.

Az Európai Unió csatlakozás küszöbén a Magyar Országgyűlés megkülönböztetett figyelmet fordít arra, hogy nemzeti létünk 1100 éves értékeit, eredményeit megőrizzük, és Európában ezzel is kifejezzük nemzeti karakterünket.

Ennek szellemében a Magyar Országgyűlés a védett őshonos és régi magyar állatfajtákat nemzeti kincsé nyilvánítja.

A védett őshonos és régi magyar állatfajtáknak szerepe van az oktatásban, a művészetekben, nemzeti identitásunk megtartásában. Esztétikai értéket képeznek, a bennük rejlő génállomány gazdasági jelentőséggel bír.

Végül pedig az anyagi értékek után következzenek egy szellemi is: a Magyar Posta által 2005-ben kibocsátott, „Élő örökségünk” bélyegsorozat s blokk borítékján a cikta képe látható! Többek között így került be szervesen a hazai kultúránkba, azt gazdagítva, a magyarországi svábok valahai, kedvelt juhajtája, mely Nagydorog település mellett Tolna megye értékét is gazdagítja

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

-Tózsér János- Bedő Sándor: Történelmi állatfajtáink enciklopédiája

Budapest Mezőgazda Kiadó

-<https://www.teol.hu/tolna/gazdasag-tolna/a-ritka-cikta-juh-genmegorzo-kozpontja-az-atadott-major-599894/>

-<https://magyarmezogazdasag.hu/2018/10/18/az-nem-eleg-ha-ember-van-az-allat-mellett>
_http://www.ma.hu/uzlet/242532/Atadtak_a_DDNP_nagydorogi_ciktajuh_genmegorzo_koz_pontjat

Sáfár László Dr : Régenhonos juh és kecskefajták 2017.

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

-[\(233\) Cikta juhok - Nagydorog, Szenes-legelő - YouTube](#)

-[\(233\) Génmegőrző központot adtak át Nagydorogon - YouTube](#)

-[Cikta – Wikipédia \(wikipedia.org\)](#)

-[\(284\) Nagydorog Tv - NAGYDOROGI ÉRTÉKEINK - Szenes-legelő - YouTube](#)

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális dokumentációja:

-https://www.youtube.com/watch?v=KmT-_Uae53U

/1. sz. melléklet/

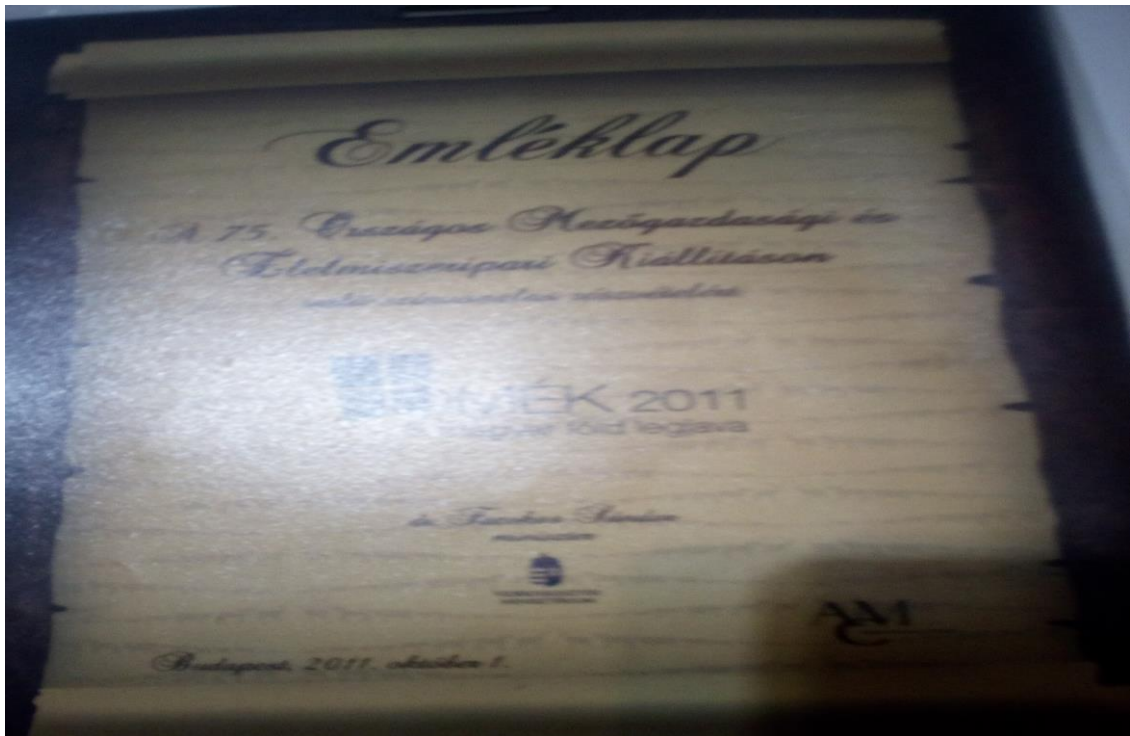
/2.sz. mellékletek/

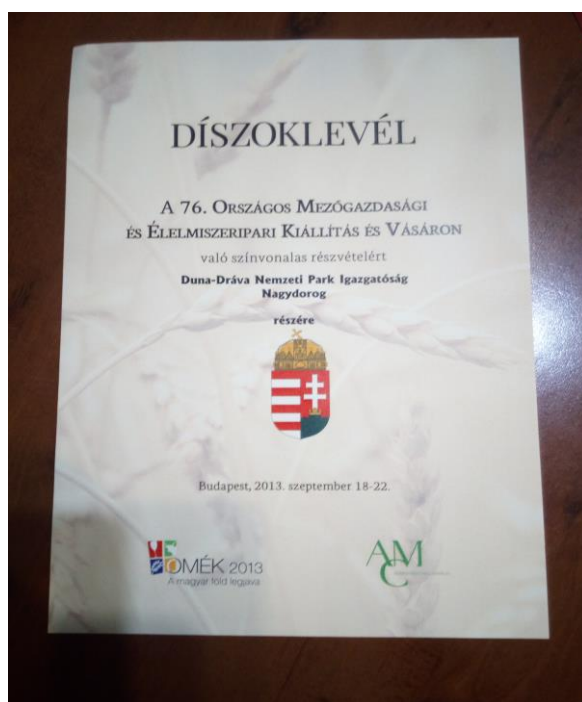

/ 3.sz. mellékletek /

Kiállításon résztvevő egyedek csoportja

/4.sz. melléklet/

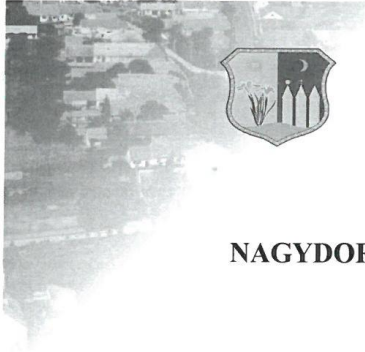

/5. sz. melléklet/

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek

- Polgármesteri ajánló levél
- Duna Dráva Nemzeti Park Igazgatóságának ajánló levele
- Juh tenyésztők és Kecsketenyésztők Egyesület elnökének támogatói nyilatkozata
- Helyi Értéktár Bizottság ajánló levele
- Értéktár Bizottság határozata

NAGYDOROG

**Nagydorog Nagyközség
Önkormányzata**
7044 Nagydorog Kossuth L. u. 81.
Tel.: 75/ 532- 019, Fax: 332-047
e-mail: titkarsag@nagydorogonk.axelero.net

Dr. Say István Úr
Tolna Megyei Önkormányzat
Tolna Megyei Értéktár Bizottság
Szekszárd
Szent István tér 11-13.
7100

Tárgy: Támogatói nyilatkozat

Tisztelt Dr. Say István Úr !

A Cikta juh magyarországi története a törökök kiűzése után kezdődött a 18. században, amikor az elnéptelenedett területekre német ajkú lakosságot telepítettek, s a betelepülők hozták magukkal háziállataikat, köztük a ciktát is.

Elterjedésének fő területe Dél-Dunántúl volt, innen ered a másik neve, a tolna-baranyai sváb juh.

A régi magyar háziállatok az emberi munka évszázados eredményei. Történelmi múltunkhoz tartoznak, nem csak az állattenyésztés történetéhez, hanem a teljes magyar történetiséghez is.

Az Állattenyésztési Felügyelőség nagydorogi telepére összeszedte a környékből még fellelhető cikta küllemű egyedeket az egykori sváb tenyésztőktől, így kezdődött a fajta megmentése.

A Nagydorogi Szenes-legelőn a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága egy állattartó telepet működtet, ahol a cikta juh legnagyobb hazai állományát tenyészt. A 74. Országos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Kiállításon az őshonos juhajták kategóriában az I. helyezést, a 75. Országos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Kiállításon III. helyezést ért el az Igazgatóság a bemutatott jérékivel.

A védett őshonos és régi magyar állatfajtáknak szerepe van az oktatásban, a művészetekben, nemzeti identitásunk megtartásában.

A fent leírtak alapján javaslom „Cikta juh „ Tolna Megyei Értéktárba” történő felvételét.

Nagydorog, 2021. október 12.

Borbélyné Tóttösi Ágnes
polgármester

Dr. Say István

Tolna Megyei Önkormányzat

Tolna Megyei Értéktár Bizottság

Szekszárd

Szent István tér 11-13.

7100

TÁMOGATÓI NYILATKOZAT

Alulírott Hahn Róbert mint a Nagydorogi Értéktár Bizottság tagja azzal a kéréssel fordulok a Tisztelt Bizottsághoz, hogy a Szenes legelőn található cikta juhról készített anyagot a Tolna Megyei Értéktárba felvenni szíveskedjen.

A kérésemet a következőkkel indoklom:

A Nagydorogi Szenes-legelőn a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága egy állattartó telepet működtet „Cikta major” néven. A telepen a cikta juh legnagyobb hazai állományát tenyésztik, ahol a legfontosabb cél az őshonos fajta genetikai képességének megőrzése, eredeti genetikai értékük fenntartása.

A Cikta juh Mária Terézia korában német telepésekkel került Magyarországra és jellemzően Baranya és Tolna megyében terjedt el. A gyenge minőségű, gyér növényzetű lankákon is eredményesen tenyésztett, betegségekkel szemben ellenálló, kemény szervezeti szilárdságú igénytelen fajta egészen a XX. század közepéig nagy számban fordult elő a sváb lakosság háza táján. Sajnos az 1960-70-es évektől a nagyobb gazdasági hasznot produkáló fajták kiszorították, és a század végére szinte teljesen kipusztult. Egy génmegőrző programnak köszönhetően a Duna-Dráva Nemzeti Park felvásárolta, majd a nagydorogi telepen állította tenyésztésbe a még meglévő egyedeket. Az országban is egyedül álló tenyészet gondoskodik arról, hogy fennmaradjon és szaporodjon ez a ritka juh fajta, mely a magyarországi őshonos fajták közül a legkisebb populációval rendelkezik. Csekély gazdasági haszna miatt fokozottan veszélyeztetett fajta.

A készített anyag alapján tisztelettel kérem a „Cikta juh” felvételét a Tolna Megyei Értéktárba!

Nagydorog, 2021. 09. 07.

Tisztelettel:

Hahn Róbert

Nagydorogi Értéktár Bizottság tagja

MAGYAR JUHTENYÉSZTŐK ÉS KECSKETENYÉSZTŐK SZÖVETSÉGE

Cím: 1134 Budapest, Lőportár utca 16., Levelezési cím: 1242 Budapest Pf. 365

Telefon: +361 412 5030, E-mail: iroda@mjksz.hu, www.mjksz.hu

7207/2021

Tárgy Támogatói nyilatkozat

Dr. Say István

Tolna Megyei Önkormányzat

Tolna Megyei Értéktár Bizottság

Szekszárd

Szent István tér 11-13.

7100

TÁMOGATÓI NYILATKOZAT

A cikta juhajtát Schandl József könyveiben tolna-baranya megyei sváb juhnak nevezte. A kipusztulás szélén álló fajta megmaradt egyedeit a múlt század 70-es éveiben Nagydorogon gyűjtötték össze, itt történt a cikta törzskönyvezésének megindítása, a fajta megmentése.

Jelenleg is Nagydorogon található a fajta legnagyobb állománya a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóságának Szenesi telepén. Ez a legveszélyeztetettebb juhajtánk, az egész országban mindössze 1000 körüli nőivarú állományt tartunk nyilván.

A fentiek alapján javasoljuk a cikta juh felvételét a Tolna Megyei Értéktárba.

Hajduk Péter

ügyvezető igazgató

Budapest, 2021. szeptember 20.

Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság
7625 Pécs, Tettye tér 9.
Telefon: (72) 517-200
dunadrava@ddnp.hu

Duna-Dráva Nemzeti
Park Igazgatóság 7625
Pécs, Tettye tér 9.
Telefon: (72) 517-200
dunadrava@ddnp.hu

Ügyiratszám: DDNP1/2019-1/2021

Dr. Say István
Tolna Megyei Önkormányzat

Tolna Megyei Értéktár Bizottság

Tárgy: támogató nyilatkozat
Ügyintéző Nálunk: Ügyintéző
Önöknél:
Hivatkozási számuk:

Melléklet:

Szekszárd
Szent István tér 11-13.
7100

TÁMOGATÓI NYILATKOZAT

A Nagydorogi Értéktár Bizottság azzal a kéréssel fordult a Duna- Dráva Nemzeti Park Igazgatósághoz, hogy a Szenes legelőn található cikta juhról készített anyag alapján a fajtát szeretné felvenni, és felvetetni a helyi és a Tolna Megyei Értéktárba.

Törekvő szándékukat támogatom, hiszen egy olyan őshonos, ritka juh fajtát mutatnak be, melynek tartása elsősorban Tolna és Baranya megyében volt jellemző, innen származik a fajta másik elnevezése Tolna-Baranyai Sváb Juh.. A magyarországi őshonos fajták közül a legkisebb populációval rendelkező fajta. Mivel létszáma kicsi és gazdasági haszna csekély, ezért a legveszélyeztetettebb juhajták közé tartozik.

A Nagydorogi Szenes-legelőn a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság egy állattartó telepet működtet. A telepen a cikta juh legnagyobb hazai állományát tenyészt, ahol a legfontosabb cél az őshonos fajta genetikai képességének megőrzése, eredeti genetikai variációjuk fenntartása. Másik fontos cél a vagyonkezelés. A fajta fontos szerepet tölt be a védett gyepterületek természetvédelmi kezelésében is.

A készített anyag alapján tisztelettel ajánlom a „cikta juh” felvételét a Megyei Értéktárba!

Závoczky Szabolcs
igazgató

Dátum: Pécs, 2021. 08.26.

„23./2021.09.20. ÉB. határozat”

Szendi József

7044 Nagydorog

Görgei u. 27.

Tárgy: A”Cikta juh” c. anyag felvétele a Nagydorogi Helyi Értéktárba

T. Szendi József!

Örömmel tájékoztatom, hogy a Nagydorogi Értéktár Bizottsághoz érkezett javaslatában foglaltak alapján a ”Cikta juh” címmel beadott anyag felvételt nyert a helyi értéktárba.

Nagydorog,2021. 09.20.

Tisztelettel: Kernerné Kovács Erzsébet

Nagydorogi É. B. Elnöke

3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

A javaslatához felhasznált fotókat a Települési Értéktár Bizottság és a Duna–Dráva Nemzeti Park munkatársai készítették.

4. A nem saját készítésű dokumentumok szerepeltetése esetén az adott dokumentum tulajdonosának hozzájáruló nyilatkozata a szabad felhasználásról.

5.A nemzeti érték felvételéről a 4. pontban megjelölt értéktárba felvevő döntés másolata.